

<http://www.diva-portal.org>

This is the published version of a paper published in *Europarättslig tidskrift*.

Citation for the original published paper (version of record):

Öberg, J. (2010)

Tjänstedirektivet- en papperstiger?.

Europarättslig tidskrift, (1): 109-123

Access to the published version may require subscription.

N.B. When citing this work, cite the original published paper.

Permanent link to this version:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-38688>

TJÄNSTEDIREKTIVET – EN PAPPERSTIGER?

Jacob Öberg*

Den 4 november 2009 röstade riksdagen igenom propositionen om genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden (2006/123/EG) ("tjänstedirektivet"¹).² Lagändringarna trädde i kraft den 27 december 2009. Detta innebär att det har införts en ny lag som avser att förverkliga det hett omdiskuterade tjänstedirektivet.³

Författaren avser i artikeln att tillhandahålla en allmän beskrivning av gällande rättsläge avseende den fria rörligheten för tjänster, innebörden av tjänstedirektivet samt en djupare analys avseende vissa specifika frågeställningar ifråga om de rättsliga konsekvenserna av tjänstedirektivet. För att erhålla en djupare förståelse för den rättsliga utvecklingen har jag också infört avsnitt som beskriver den rättspolitiska debatten och de ekonomiska övervägandena som genomsyrar den rättsliga utvecklingen avseende den fria rörligheten för tjänster. För tydlighets skull används numreringen i det nya Lissabonfördraget⁴ och de begrepp och benämningar som förekommer i detta fördrag.

1. FRI RÖRLIGHET FÖR TJÄNSTER OCH ARTIKEL 56 EUF-FÖRDRAGET⁵

Fri rörlighet för tjänster är en av hörnstenarna i det EU-rättsliga samarbetet och utgör en av de fyra friheterna (varor, tjänster, kapital och personer), som finns

---

* Författarpresentation.

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden (EUT L 376, 27.12.2006, s. 36, Celex 32006L0123).

² Se <http://www.regeringen.se/sb/d/11856/a/135049>. Webbplatsen kontrollerad den 13 december 2009.

³ Lag 2009:1 079 om tjänster på den inre marknaden.

⁴ Se Lissabonfördraget av den 13 december 2007 om ändring av fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (EUT 2007 C 306/1).

⁵ Fördraget om Europeiska Unionens Funktionsätt ("EUF-fördraget").

nedskrivna i det ursprungliga Romfördraget från 1957.⁶ Artikel 56 i EUF-fördraget föreskriver att: ” Inom ramen för nedanstående bestämmelser skall inskränkningar i friheten att tillhandahålla tjänster inom gemenskapen förbjudas beträffande medborgare i medlemsstater som har etablerat sig i en annan stat inom gemenskapen än mottagaren av tjänsten.” Diskrimineringsförbudet beträffande tjänster i artikel 56 är en kodifiering av den generella likabehandlingsprincipen i artikel 18.1 EUF-fördraget och har därtill *direkt effekt*.⁷

Artikel 56 gäller såväl offentligtrettsliga som privatrettsligt normerande verksamhetsområden⁸ och ställer krav på såväl lagstiftning som faktisk rättstillämpning och tillämpad praxis. Förbudet i artikel 56 mot otillåtna nationella restriktioner i fråga om möjligheten att tillhandahålla tjänster omfattar inte endast regler som direkt eller indirekt särbehandlar utländska rättssubjekt från inhemska sådana utan även regler som generellt försvårar tillträdet och utövandet av den aktuella näringsverksamheten.⁹ En nationell åtgärd som innebär ett hinder mot den fria rörligheten för tjänster kan således förbjudas, oavsett huruvida det är fråga om en diskriminerande åtgärd eller en icke-diskriminerande åtgärd.¹⁰

2. VILKA HINDER FINNS FÖR GENOMFÖRANDET AV EN VERKLIGEN INRE MARKNAD FÖR TJÄNSTER?¹¹

Även om EU-domstolen vid flera tillfällen underkänt nationella regler som hindrat utövandet av den fria rörligheten av tjänster är det en utbredd uppfattning att målet om en förverkligad inre marknad fortfarande är långt borta.¹² Det

⁶ Se Bernitz, U, Kjellgren; A, Europarättens grunder, 2007, sidan 254.

⁷ Se mål C-33/74, Van Binsbergen v Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Metaalnijverheid, [1974]; REG 1299. Principen om direkt effekt, dvs. att EU-rätten kan förläna rättigheter till individer som de kan åberopa inför nationella domstolar är inte omnämnt i EUF-fördraget. Principen om direkt effekt fastslogs första gången av EU-domstolen i Van Gend en Loos-domen från 1962. EU-domstolen ansåg att bestämmelsens ”anda, uppbyggnad och avfattning” innebar att den relevanta bestämmelsen i EG-fördraget kunde tillerkännas direkt effekt och tillskapa individuella rättigheter som de åligger de nationella domstolarna att skydda. Se mål 26/62, NV Algemene Transporten Expeditie Onderneming Van Gend en Loos v. Nederlandse Administratie der Belastingen [1963] REG 1, punkten 5. Se diskussionen nedan i avsnitt 7 om direkt effekt.

⁸ Se mål C-36/74, Walrave and Koch, [1974], REG 1405.

⁹ Se mål C-384/93, Alpine Investments [1995] REG I.-1411, punkten 35

¹⁰ Se Craig, P and De Burca, G, EU Law, Text, Cases and Materials, 2002, Oxford University Press, sidorna 819–823, Craig.

¹¹ Se Rapport från kommissionen till rådet och europaparlamentet, Bryssel den 30.07.2002 KOM(2002) 441 slutlig. För en utförlig beskrivning av hindrena, se sidorna 14–60, KOM 2002/441. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2002:0441:FIN:SV:PDF>. Webbsidan kontrollerad den 30 december 2009.

finns fortfarande flera handelshinder för tjänsteutövare som hindrar dem att tillhandahålla tjänster över gränserna eller handla över gränserna samt hinder för tjänstemottagare att i en annan stat än bosättningsstaten ta emot tjänster.¹³

Trots att tidigare program för den inre marknaden har gjort det möjligt att, framgångsrikt, undanröja fysiska och tekniska hinder har dessa ersatts av juridiska hinder bestående av nationella, regionala och lokala bestämmelser. Vidare kommer nya hinder från lokala myndigheters agerande, i synnerhet från deras oinskränkta maktutövning eller från förfaranden som är tunga och brister i öppenhet vilket gynnar lokala aktörer.

Regeringarna i EU:s medlemsstater har bland annat använt sig av följande åtgärder för att skydda inhemska tjänsteproducenter från konkurrens från utländska tjänsteproducenter:

- i) överdrivna hälsostandarder eller byråkratiska kontroller vilka på olika sätt diskriminerar utländska varor och tjänster,
- ii) kvantitativa restriktioner (på konsumtion),
- iii) marknadsandelar reserverade för inrikes producenter,
- iv) selektiv skattepolitik,
- v) orimliga krav på viss kompetens inom olika yrken,
- vi) restriktioner för utländska företags möjligheter att starta upp filialer och, eller ta över inhemska företag samt
- vii) exkludering av utländska företag från vissa typer av aktiviteter.¹⁴

Detta förhindrar eller försvårar inte endast permanenta etableringar på nationella marknader (direktinvesteringar inom tjänstesektorn) utan även tillfällig tjänstehandel mellan EU:s medlemsstater.

Enligt kommissionens rapport från 2002¹⁵ synes det som att medlemsstaterna saknar förtroende för kvaliteten på de övriga medlemsstaternas rättssystem och är betänksamma när det gäller att ändra, till och med när det är nödvändigt, sina egna system för att underlätta gränsöverskridande verksamheter.

Många av de konstaterade hindren är horisontella och påverkar därför flera tjänstesektorer. Ett gemensamt drag för dessa hinder är att medlemsstaterna tillämpar ett enhetligt system såväl för tjänsteleverantörer som vill etablera sig i landet som för dem som vill tillhandahålla sina tjänster från ursprungslandet. För dessa tjänsteleverantörer som redan omfattas av etableringslandets bestämmelser och kontroll blir detta givetvis en tung börda att bära emedan det leder till en fördubbling av bestämmelserna och oproportionerliga krav. Ett annat

---

¹² Se St Clair Renard, Fri rörlighet för tjänster, tolkning av Artikel 49 EGF, 2007, sidan 19.

¹³ Se KOM 2002/441, sidan 57 ff. avseende ytterligare exempel på de negativa konsekvenserna av handelshindren.

¹⁴ Se Arbetsrapport från ITPS, sidan 35.

¹⁵ Se KOM 2002/441.

gemensamt kännetecken är den rättsliga osäkerhet som härrör från tillämpningen från fall till fall av otydliga krav med ofta oförutsebart resultat.¹⁶ Dessa hinder inverkar synnerligen negativt på möjligheten för tjänsteleverantörer att tillhandahålla gränsöverskridande tjänster.

3. TJÄNSTEDIREKTIVET – KORT HISTORIK SAMT INTRODUKTION

I kommissionens rapport om tillståndet på den inre marknaden för tjänster från 2002, konstaterades att det, ett årtionde efter det att den inre marknaden borde ha varit fullbordad, ännu fanns stora skillnader mellan visionen om en integrerad ekonomi för EU och den verklighet som EU:s medborgare och tjänsteleverantörer lever i.¹⁷ För att åstadkomma en verklig inre marknad för tjänster och mot bakgrund av den långsamma utvecklingen ansåg kommissionen det nödvändigt att på allvar utreda frågan om behovet av en generell lagstiftningsakt avseende tjänsters fria rörlighet för att uppnå en integrerad tjänstemarknad.

Efter ett omfattande utredningsarbete presenterade kommissionen i januari 2004 sitt ursprungliga förslag till tjänstedirektiv som en del i Lissabonstrategin. Reaktionerna på förslaget var emellertid inte outtalat positiva utan flera medlemsstater ställde sig tveksamma till flera delar av kommissionens förslag. Det var framför allt två frågor som gav upphov till en omfattande debatt i många medlemsstater – den kontroversiella ursprungslandsprincipen och omfattningen av direktivets tillämpningsområde.¹⁸

Den omdiskuterade ursprungslandsprincipen, som var nedskrivnen i artikel 16 i kommissionens förslag, innebär principiellt att en tjänsteleverantör då denne tillhandahåller tjänster enbart behöver följa regler från ursprungslandet. Detta gäller oavsett om tjänsteleverantören utför tjänsten i ursprungslandet eller i en annan medlemsstat. Ursprungslandsprincipen innebär således ett krav på medlemsstater att acceptera de regler som gäller i tjänsteleverantörens hemland och att tjänsten utövas i värdlandet på de villkor som gäller i ursprungslandet och inte i värdlandet. Värdlandet måste per automatik acceptera att en tjänsteleverantör från en medlemsstat följer ursprungslandets regler.¹⁹ I tillspetsad mening handlar det således om en lagvalsregel som i vissa situationer vid en konflikt mellan värdlandets regler och ursprungslandets regler ger företräde till ursprungslandets lag.

---

¹⁶ Se KOM 2002/441, sidorna 5–7.

¹⁷ Se departementspromemorian, sidan 13.

¹⁸ Se Bernitz/Kjellgren, sidan 268.

¹⁹ Se Österdahl, Emma (2007) Ursprungslandsprincipen i tjänstedirektivet. Juridisk uppsats, Handelshögskolan Göteborgs universitet, Österdahl.

Att använda sig av en ursprungslandsprincip skulle ha inneburit en kontroversiell och principiell förändring av vad som tidigare gällt på området för fri rörlighet för tjänster, nämligen principen om ömsesidigt erkännande som utarbetats av EU-domstolen.²⁰ Många medlemsstater oroade sig i detta skede för att ursprungslandsprincipen skulle leda till social dumpning och snedvriden konkurrens.²¹ Europafacket kritiserade också ursprungslandsprincipen. De ansåg i likhet med medlemsstaterna att principen skulle öppna för social dumpning och att den antingen behövde dras tillbaka eller förändras rejält.²² Rädslan för att ursprungslandsprincipen skulle skapa ett "race to the bottom" var stor. Många oroade sig för att företag från medlemsstater med höga krav skulle flytta till medlemsstater med låga krav för att sedan utöva tjänster i den gamla etableringsstaten med höga krav. Detta skulle kunna leda till att medlemsstater med höga krav skulle tvingas sänka dem.²³ Enligt min mening handlade det, som nämnts ovan i avsnitt 2, dock i själva verket om att medlemsstaternas ömsesidiga förtroende i förhållande till varandra var mycket begränsat i förhållande till reglering av tjänstesektorn. Medlemsstaterna önskade således själva reglera tillhandahållandet av tjänster inom landet.²⁴

Efter intensiva förhandlingar nådde emellertid EU:s medlemsstater till slut enighet och antog den 11 december 2006 tjänstedirektivet.²⁵

I förhållande till kommissionens ursprungliga förslag omarbetades tjänstedirektivet emellertid i betydande omfattning. Det slutgiltiga förslaget inverkar således inte på nationella minimilöner och kollektivavtal och vid tjänsteutövning i exempelvis Sverige skall således svenska kollektivavtal gälla. Vidare definierades och klargjordes innehållet i direktivet.²⁶ Vid antagandet av tjänstedirektivet fördes det en intensiv och omfattande politisk debatt avseende vilka tjänster som skulle omfattas av tjänstedirektivet. I slutändan uteslöts flera viktiga tjänstesektorer som, bemanningstjänster, säkerhetstjänster, transporttjänster, audiovisuella tjänster och radiosändningar, tjänster som huvudsakligen

---

²⁰ Dom av den 20 februari 1979 i mål 120/78, Rewe-Zentral, kallat Cassis de Dijon, REG 1979, s. 649 och dom av den 25 juli 1991 i mål C-76/90, Manfred Säger v Dennemeyer & Co. Ltd., REG 1991, s. I-4221.

²¹ Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden, Bryssel, den 13.1.2004 KOM(2004) 2 slutlig, Se KOM 2004/2, se sidan 58. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0002:FIN:SV:PDF>. Webbssidan kontrollerad den 30 december 2009.

²² Brysselkontoret, Europafacket fördömer beslut om tjänstedirektivet, Brysselkontorets nyhetsbrev, 23/11 2005.

²³ Se Österdahl, sidan 30.

²⁴ De Bruijn, Roland, Kox, Henk, Lejour, Arjan (2007) Economic Benefits of an integrated European Market for Services. Journal of Policy Modelling, sidan 11. <http://www.cpb.nl/eng/pub/cpbreeksen/document/108/doc108.pdf>. Webbssidan kontrollerad den 30 december 2009.

²⁵ Se Departementspromemorian, sidan 13.

²⁶ Se Arbetsrapport från ITPS, sidan 35.

finansieras med skattemedel, till exempel sociala tjänster och hälso- och sjukvårdstjänster.²⁷ De tjänster som inte omfattas av direktivets bestämmelser kommer följaktligen att regleras av de grundläggande bestämmelserna i EUF-fördraget samt av övrig sekundär EU-rättslig lagstiftning.²⁸ Finansiella tjänster utelämnades också men detta berodde på att det redan fanns relativt omfattande lagstiftning på EU-nivå avseende sådana tjänster.²⁹ Arbets-, skatte- och straffrätten påverkas inte av tjänstedirektivets bestämmelser.³⁰

Den största förändringen som gjordes var emellertid att artikel 16, principen om ursprungsland, fick en helt ny lydelse. Det slutgiltiga förslaget innehöll således en kraftigt urholkad ursprungslandsprincip, med fler undantag än i det första förslaget. Varje medlemsstat skall visserligen garantera utländska tjänsteleverantörer tillträde till dess territorium men artikeln talar endast om vilka principer som gäller när en stat ställer krav på en utländsk tjänsteleverantör. Därmed kan slutsatsen dras att det är värdlandets regler som ska tillämpas. Detta påverkar tjänstedirektivets genomslagskraft avsevärt då det bidrar till att minska den fria rörligheten för tjänster och hämmar därmed konkurrensen. Utifrån en ekonomisk analys kommer urholkandet av ursprungslandsprincipen att på ett betydande sätt minska tjänstehandeln mellan EU:s medlemsstater.³¹ Såväl konsumtion av tjänster som tjänsteexporten kommer att minska till följd av att man inte införde ursprungslandsprincipen i direktivet.³² Tillfällig tjänsteutövning försvåras och möjligheterna till att utnyttja komparativa fördelar då exempelvis ett exporterande företag från ett låglöneland i en arbetsintensiv bransch tvingas betala ut löner som är långt högre än de inhemska.³³

4. TJÄNSTEDIREKTIVET – CENTRALA DELAR

Avsikten med tjänstedirektivet är således att göra det enklare för företag att etablera sig och tillfälligt tillhandahålla tjänster på EU:s inre marknad samtidigt som tjänsternas kvalitet stärks.³⁴ För att underlätta fri rörlighet på den inre marknaden ska medlemsstaterna ta bort onödiga regler och förenkla den administrativa processen för tjänsteleverantörer. Direktivet innefattar således bestämmelser om administrativ förenkling, etableringsfrihet och fri rörlighet för tjänsteleverantörer, tjänstemottagarnas rättigheter och tjänsternas kvalitet

---

²⁷ Se artikel 2.2 i direktivet.

²⁸ Se remissvar från Svenska Institutet för Europapolitiska studier avseende Ds 2008:75, av den 14 januari 2009, Dnr 81/2008, remissvar från Sieps.

²⁹ Se skäl 18 i direktivet.

³⁰ Se artikel 1.5–1.7 i direktivet.

³¹ Se De Bruijn, sidan 23 och 40–44.

³² Se De Bruijn, sidan 47.

³³ Se Arbetsrapport från ITPS, sidan 32.

³⁴ Se Departementspromemorian, sidan 12.

samt bestämmelser om administrativt samarbete mellan medlemsstaterna. Direktivet omfattar endast tjänsteleverantörer som tillfälligt utför en tjänst i ett annat land inom EU/EES-området samt tjänsteföretag som vill etablera sig ett annat land inom EU/EES-området.

Tjänstedirektivet fastställer att medlemsstaterna är skyldiga att tillse att tjänsteleverantörer tillerkänns rätt att tillhandahålla tjänster i ett annat land än där de är etablerade.³⁵ Medlemsstaterna får inte uppställa nationella krav på tjänsteleverantörer som tillfälligt utför en tjänst, utom när det kan motiveras med hänsyn till allmän ordning, allmän säkerhet, folkhälsa eller miljöskydd. Kraven måste också vara förenliga med principerna om icke-diskriminering, nödvändighet och proportionalitet. Dessutom skall formerna för tillståndsgivning vara tydliga, offentliga och utformade på ett objektiva och opartiska sätt.

Det föreskrivs vidare i direktivet att medlemsstaterna skall inrätta *gemensamma kontaktpunkter* för att fullgöra förfaranden såsom a) formaliteter som är nödvändiga för tillträde till tjänsteverksamhet, särskilt deklARATIONER, ANMÄNINGAR och ANSÖKNINGAR som är nödvändiga för att erhålla tillstånd av behöriga myndigheter, inklusive ansökningar om upptagning i register, matrikel eller databas eller om registrering hos en yrkesorganisation eller en branschorganisation samt b) ansökningar om tillstånd som är nödvändiga för utövandet av tjänsteverksamheten. Av direktivet framgår också att ”Medlemsstaterna skall se till att alla förfaranden och formaliteter för att få tillträde till och utöva en tjänsteverksamhet kan fullgöras enkelt, på distans och på *elektronisk väg* via den berörda gemensamma kontaktpunkten och med de behöriga myndigheterna.”³⁶

Såväl den svenska lagen som direktivet innebär att myndigheterna ska lämna varandra ömsesidigt bistånd i form av tillsyn, kontroller, information m.m.³⁷ För detta ändamål finns IMI (Internal Market Information System), ett webbaserat verktyg som tillhandahålls av Kommissionen. Alla behöriga myndigheter ska vara registrerade i registret. Kommerskollegium är samordnare för IMI i Sverige.³⁸

Sammanfattningsvis innebär direktivet i första hand att åstadkomma administrativ förenkling, underlätta samarbete mellan myndigheter inom olika medlemsstater medelst IMI, höja tjänsters kvalitet samt underlätta för utländska tjänsteleverantörer att erhålla information om en medlemsstats regelverk. Det är således inte fråga om att införa en ursprungslandsprincip eller att inverka på enskilda staters internationella privaträtt och lagvalsregler. Medlemsstaterna

---

³⁵ Se artikel 16.1 i direktivet.

³⁶ Se artikel 8.1 i direktivet.

³⁷ Se 10–15 §§ i lagen om tjänster på den inre marknaden och artikel 34 i direktivet.

³⁸ Se <http://www.skl.se/artikel.asp?A=63072&C=6669>. Webbsidan kontrollerades den 29 december 2009.

behåller således i all väsentlighet sin befogenhet att lagstifta avseende krav och tillstånd på tjänsteleverantörer som skall tillhandahålla tjänster inom medlemsstaten.³⁹ Tjänsteleverantören har följaktligen ingen rätt att kräva att en värdmedlemsstat automatiskt skall tillämpa ursprungsmedlemsstatens regler om tillstånd och krav på tjänsteleverantören, oavsett om tjänsteleverantören uppfyller dessa krav.

5. FÖRDELAR TILL FÖLJD AV LIBERALISERING AV TJÄNSTEMARKNADER SAMT TJÄNSTESEKTORNS EKONOMISKA BETYDELSE INOM EU

Ett viktigt ekonomiskt argument för att liberalisera tjänstemarknader är att det ger företag och länder större möjligheter att utnyttja sina komparativa fördelar genom specialisering. Vidare ger en liberalisering företagen möjligheter att utnyttja stordriftsfördelar.⁴⁰ De största effektivitetsvinsterna uppstår troligtvis som en följd av företagets möjlighet att utnyttja stordriftsfördelar och den ökade konkurrensen dem emellan.

Det är ett känt faktum att en effektiv tjänsteinfrastruktur är en förutsättning för ekonomisk framgång.⁴¹ EU är den mest konkurrenskraftiga aktören när det gäller handel med tjänster och det är därför inget kontroversiellt påstående att EU har ett stort intresse av att se till att nya marknader för varor, tjänster och investeringar öppnas.⁴²

Från ett sysselsättningsperspektiv har utvecklingen av kvalitativa arbetstillfällen inom tjänstesektorn gått hand i hand med en kvantitativ ökning av arbetstillfällen och fler arbetstillfällen skapas inom denna sektor än inom någon annan ekonomisk sektor. Det kan vidare erinras om att tjänstesektorn tillför ekonomin mer i förädlingsvärde än någon annan makroekonomisk sektor. Den har störst tillväxtpotential, störst antal företagsnybildningar, och de företagsrelaterade tjänsterna utgör grunden för den kunskapsbaserade ekonomin. Det är följaktligen ingen underdrift att hävda att tjänstesektorn har en enorm potential.

---

³⁹ Se Österdahl, sidorna 45–48.

⁴⁰ Se Arbetsrapport R2008:005 från ITPS, ”Institutionella hinder för tillväxt i tjänstesektorn”, sidan 35, Arbetsrapport från ITPS. [http://www.itps.se/Archive/Documents/Swedish/Publicationer/Rapporter/Arbetsrapporter%20\(R\)/R2008/R2008_005_webb.pdf](http://www.itps.se/Archive/Documents/Swedish/Publicationer/Rapporter/Arbetsrapporter%20(R)/R2008/R2008_005_webb.pdf). Webbsidan kontrollerades den 28 december 2009.

⁴¹ <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/economic-sectors/services/>. Webbsidan kontrollerad den 29 december 2009.

⁴² Europaparlamentets resolution av den 4 september 2008 om handel med tjänster (2008/2004(INI)). 67. 2009/C 295 E/18.

Såsom sagts ovan har tjänstesektorn varit den viktigaste källan till nya arbetstillfällen i EU men det finns inga garantier för att detta fortgår. Om inte EU blir bättre på att utveckla det humankapital som behövs i en kunskapsbaserad ekonomi, kommer tjänstesektorn att förlora konkurrenskraft.⁴³ Detta skulle kunna leda till utlokalisering av tjänstejobb, på samma sätt som har skett med tillverkningsindustrin, och till att marknader går förlorade till USA och Asien.⁴⁴

Av ekonomiska analyser framgår att produktivitetsökningen under senare tid har släpat efter i förhållande till USA.⁴⁵ Samtidigt hotas tjänstesektorns framtida sysselsättning av utlokalisering av arbeten – från teletjänstcentraler till IT-tjänster – till USA och Asien. Dessa utmaningar måste angripas utan dröjsmål med risk för att EU:s tjänstesektor annars förlorar marknadsandelar. Om EU inte lyckas åstadkomma bättre ramvillkor och förutsättningar för tjänstesektorn som åtgärdar dessa problem, finns det en risk för att arbetstillfällena flyr i snabb takt – en utveckling som delar av sektorn redan upplevt – till andra delar av världen, på samma sätt som redan skett med många tillverkningssektorer.⁴⁶

Det finns således farhågor bland EU:s institutioner och affärsvärlden avseende den europeiska ekonomins framtidsutsikter och om hur den kan klara en växande stark konkurrens från lågkostnadsekonomier. Det kan konstateras att tjänstesektorn och tillverkningssektorn inom EU har förlorat många arbetstillfällen till andra länder som har komparativa fördelar med avseende på kostnader, specialisering och kunnande (t.ex. Kina i fråga om tillverkning och Indien i fråga om företagstjänster).⁴⁷ Det är således viktigt att EU även efter genomförandet av tjänstedirektivet sätter frågan om tjänsters fria rörlighet högst upp på dagordningen som politisk utmaning för att kunna uppnå Lissabon-agendans målsättningar.⁴⁸

---

⁴³ Se Working paper series from European Central Bank, No 625/May 2006, <http://www.ecb.int/pub/pdf/scpwps/ecbwp625.pdf>. Webbsidan kontrollerad den 30 december 2009.

⁴⁴ Kommissionens meddelande till rådet, europeiska ekonomiska och sociala kommittén och regionkommittén, Bryssel den 4.12.2003, KOM(2003) 747 slutlig, KOM 2003/747. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0747:FIN:SV:PDF>. Webbsidan kontrollerad den 30 december 2009.

⁴⁵ Fördel Europa- http://www.svensktnaringsliv.se/multimedia/archive/00018/F_rdel_Europa_18910a.pdf. Webbsidan kontrollerad den 29 december 2009.

⁴⁶ KOM 2003/747, sidorna 23–24.

⁴⁷ Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Tjänstesektorn och EU:s tillverkningsindustri: Ömsesidig påverkan och effekter på sysselsättning, konkurrenskraft och produktivitet”, (2006/C 318/04), <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:318:0026:0037:SV:PDF>. Webbsidan kontrollerad den 30 december 2009.

⁴⁸ Se AdvertisingInformationGroup EU Internal Market: Benefits & Challenges, March 2005. http://www.eaca.be/_upload/documents/publications/AdvertisingInformation-Group%20Internal%20Market%20Research%20March05.pdf. Webbsidan kontrollerad den 30 december 2009.

6. MEDFÖR DIREKTIVET NÅGON FÖRÄNDRING AV RÄTTSLÄGET I FÖRHÅLLANDE TILL FÖRDRAGETS BESTÄMMELSER OM FRI RÖRLIGHET FÖR TJÄNSTER?

Direktivet medför enligt min uppfattning inte några större förändringar i rättslig mening med avseende på tjänsters fria rörlighet utan innebär snarare en kodifiering av den praxis som utbildats av EU-domstolen.⁴⁹ Direktivet medför dock en förbättring beträffande tjänsters fria rörlighet genom att möjligheterna för medlemsstaternas att medges undantag för nationella skyddsåtgärder har begränsats.⁵⁰ Vidare har de nationella skyddsåtgärder som medlemsstaterna kan uppställa begränsats och exempelvis utgör krav på tillstånd och etablering inte längre tillåtna skyddsåtgärder.

Av stor praktisk betydelse är de ovannämnda bestämmelserna som handlar om ett mera institutionaliserat administrativt förfarande liksom kraven på inrättande av så kallade nationella kontaktpunkter där intresserade företag skall ges möjlighet att informeras av ställda krav och ombesörja ansökningar om tillstånd. Direktivet bör härtill ses ur ett politiskt perspektiv då det demonstrerar och påvisar medlemsstaternas gemensamma politiska vilja att underlätta den fria rörligheten för tjänster. Denna aspekt av direktivet bör inte underskattas. En annan viktig del av direktivets praktiska rättsliga betydelse har givetvis att göra med huruvida tjänsteutövare och tjänstemottagare kan åberopa direktivets bestämmelser direkt inför domstol och väcka talan mot medlemsstater som inte införlivat eller på ett felaktigt sätt införlivat direktivet.

När det gäller artikel 16 i direktivet bör erinras om att denna bestämmelse till stora delar sammanfaller med rätten till fri rörlighet enligt artikel 56 i EUF-fördraget. En fråga i detta sammanhang är om artikel 16 ger några utökade rättigheter eller tillför något mer än vad som redan följer av fördraget? Svaret på denna fråga torde vara jakande på denna fråga emedan artikel 16 på ett mer omfattande och ingripande sätt begränsar medlemstaternas möjligheter att föreskriva undantag från den fria rörligheten. Inom ramen för artikel 56 EUF-fördraget finns det en rikhaltig rättspraxis rörande medlemsstaternas möjligheter att föreskriva undantag från principen om den fria rörligheten. Dessa undantagsgrunder har rensats bort ur direktivet och nu finns endast kvar de ursprungliga undantagsgrunderna från EUF-fördraget.⁵¹ De allmänna undantagen enligt artikel 16 är således avsevärt snävare än de undantagsgrunder som kan åberopas för att inskränka den fria rörligheten inom ramen för artikel 56 EUF-fördraget.

---

⁴⁹ Jfr Bernitz/Kjellgren, sidan 268.

⁵⁰ Se St Clair Renard, sidan 314.

⁵¹ Se St Clair Renard, sidan 267.

Direktivets bestämmelser om tjänstemottagarnas rättigheter innebär inte i sig någon förändring av rättsläget emedan dessa rättigheter tidigt erkänts av EU-domstolen. I målet *Luisi et Carbone* så klargjorde EU-domstolen att Artikel 56 även skall omfatta tjänstemottagares rätt att resa till ett annat land för att motta tjänster.⁵² Domstolen konstaterade härvidlag att mottagandet av en tjänst är själva spegelbilden till utövandet av en tjänst varför även denna måste ingå i tjänstebegreppet. I ljuset av detta kan man fråga sig om direktivet verkligen tillför något för tjänstemottagare. Återigen kan det konstateras att direktivets fördel och praktiska nytta kan förklaras med det faktum att möjligheten till nationella skyddsåtgärder som tidigare fanns har begränsats genom tjänstedirektivet.

7. HAR DIREKTIVETS BESTÄMMELSER DIREKT EFFEKT?

En praktiskt betydelsefull aspekt av direktivets genomslagskraft är huruvida direktivets bestämmelser kan anses ha direkt effekt. Att en bestämmelse har direkt effekt är av väsentlig betydelse för jurister som sysslar med EU-rätt eftersom inhemska domstolar i sådant fall inte bara är skyldiga att tillämpa den EU-rättsliga bestämmelsen men i enlighet med principen om EU-rättens företräde måste tillämpa den EU-rättsliga bestämmelsen framför konkurrerande och motstridiga nationella bestämmelser.⁵³ Detta innebär att en individ kan åberopa reglerna i ett direktiv om medlemsstaten underlåtit att implementera direktivet eller implementerat direktivet på ett felaktigt sätt.

I sin strävan att slå vakt om en effektiv tillämpning av gemenskapsrätten och för att åstadkomma rättslig integration har EU-domstolen i praxis utvidgat doktrinen om direkt effekt till att omfatta även direktiv i de fall då direktivet inte implementerats i rätt tid eller det varit fråga om en felaktig implementering.⁵⁴ Enligt EU-domstolens praxis kan, enligt huvudprincipen, direktiv enbart tillämpas direkt i relationer mellan medlemsstatens organ/myndigheter och enskilda rättssubjekt (vertikal direkt effekt)⁵⁵ men inte mellan enskilda rättssubjekt (horisontell direkt effekt⁵⁶). Till myndigheter räknas också organi-

---

⁵² Se Förenade målen 286/82 och 26/83, *Graziana Luisi och Giuseppe Carbone mot Ministero del Tesoro.*, Rättsfallssamling 1984 s. 00377, Svensk specialutgåva s. 00473, punkterna 15–16.

⁵³ Se EU law; Steiner, J Woods, L, Twigg-Flesner, C, 2006, Oxford University Press, sidan 90.

⁵⁴ Se Mål 41/74, *Van Duyn mot Home Office* (REG 1974, s. 1337); svensk specialutgåva, volym 2).

⁵⁵ Se Mål 41/74, *Van Duyn*.

⁵⁶ Se Mål C-91/92 *Faccini Dori mot Recreb S.r.l* (REG 1994, s I-3325; svensk specialutgåva, volym 16).

sationer och organ som är underställda staten eller till vilka staten överfört rättigheter som sträcker sig längre än vad som anges i den nationella lagstiftningen om förhållandet mellan enskilda personer.⁵⁷

Detta är som sagt endast huvudprincipen och det finns flera avgöranden där EU-domstolen kommit fram till liknande resultat som om bestämmelserna i direktivet haft horisontell direkt effekt.⁵⁸ Det framgår således av EU-domstolens praxis att direktiv kan ha rättslig effekt i en tvist mellan två individuella rättssubjekt i den meningen att direktivet kan förhindra tillämpning av nationell lagstiftning som står i strid med direktivet.⁵⁹ Direktivet har en så kallade ”exkluderande effekt” på så sätt att den utesluter tillämpning av nationell lag som strider mot EU-rätten utan att byta ut den nationella regeln mot direktivbestämmelserna.⁶⁰ Lite tillspetsat leder den exkluderande effekten av direktiv i princip till samma resultat som om direktivet haft horisontell direkt effekt.⁶¹

För att ett direktiv skall ges direkt effekt krävs:

- i) att medlemsstaten inte genomfört direktivet inom utsatt tidsfrist,
- ii) att bestämmelserna i direktivet till sitt innehåll är tillräckligt klara och entydiga, ovillkorliga,
- iii) att direktivets bestämmelser ger den enskilde rättigheter samt
- iv) medlemsstaten inte givits något diskretionärt bedömningsutrymme ifråga om implementeringen av direktivet.⁶²

Oavsett om ett direktiv lämnar medlemsstaten visst diskretionärt bedömningsutrymme kan direktivet ges direkt effekt om medlemsstaten redan utövat sitt diskretionära bedömningsutrymme eller valt att inte utöva den eller där en klar och tydlig förpliktelse kan urskiljas från andra delar av direktivet. Enligt vissa författare har EU-domstolen tillämpat kriterierna för direkt effekt på ett generöst sätt, med resultatet att många bestämmelser som inte är särskilt tydliga eller precisa, särskilt med avseende på deras tillämpningsområde har ansetts ha direkt effekt.⁶³

⁵⁷ Se Mål C-188/89, Foster mot British Gas plc [REG 1990, s 1-3313; svensk specialutgåva, volym 10], punkten 20.

⁵⁸ Se Craig, sidan 211–227.

⁵⁹ Se Mål C-443/98 Unilever Italia SpA mot central Food SpA, [2000] REG 2000 s. I-07535.

⁶⁰ Se yttrande från Kommerskollegium, 2001-11-06, dnr 150-2344-2001. www.kommers.se/upload/.../EUs.../Utredning_om_Securitelverkan.doc. Webbsidan kontrollerad den 30 december 2009.

⁶¹ Se The Direct Effect of Community Directives: The Effect of the Unilever Judgment, Orgun SENYÜCEL, Ankara Law Review, Vol.2 No. 1 (Summer 2005), sidorna 81–88. <http://auhf.ankara.edu.tr/journals/alr-archive/ALR-2005-02-01/ALR-2005-02-01-Senyucel.pdf>. Webbsidan kontrollerad den 30 december 2009. Den teoretiska diskussionen avseende direktivkonform tolkning och indirekt horisontell effekt kan dock inte redogöras för i detalj i denna artikel som har sitt huvudsakliga fokus på tjänstedirektivet.

⁶² Se Steiner, sidan 92 och Craig, sidan 185.

Enligt Craig handlar kraven om direkt effekt helt enkelt om att bestämmelsen ifråga skall vara så tydlig att en domstol kan tillämpa bestämmelsen utan att det uppstår för mycket osäkerhet och komplexa överväganden vid tillämpningen.⁶⁴ Att en EU-rättslig lagstiftningsakt eller bestämmelse anses som mycket generell och vidsträckt har inte hindrat EU-domstolen från att tillerkänna särskilda bestämmelser som innehållit ovillkorade förpliktelser för medlemsstaten direkt effekt.⁶⁵

Av det ovan sagda följer att tidsfristen för genomförandet av ett direktiv är avgörande för om det kan ha direkt effekt.⁶⁶ Emedan tjänstedirektivet skulle varit implementerat den 28 december 2009 uppkommer därmed frågan om enskilda företag och tjänsteutövare kan åberopa direktivet gentemot de medlemsstater som inte implementerat direktivet i tid eller på ett adekvat sätt. Efter detta datum kan inte medlemsstaten längre åberopa sitt diskretionära bedömningsutrymme ifråga om val av instrument för implementering av direktivet och kan således inte förlita sig på konkurrerande nationella bestämmelser.⁶⁷

Detta innebär således att man måste undersöka huruvida tjänstedirektivets bestämmelser är tillräckligt tydliga, precisa och ovillkorliga för att kunna ge den enskilde rättigheter. Denna fråga kan givetvis inte besvaras generellt utan man måste konkret granska varje bestämmelse i detalj för att kunna besvara frågan.

Enligt min uppfattning innehåller direktivet flera bestämmelser som konkret förlänar rättigheter till individer; däribland, den tidigare omdiskuterade artikel 16 avseende rätten att tillhandahålla tjänster. I artikel 16 är det föreskrivet att ”Medlemsstaterna skall respektera tjänsteleverantörernas rätt att tillhandahålla tjänster i en annan medlemsstat än den där de är etablerade. Den medlemsstat där tjänsten tillhandahålls skall garantera rätten att fritt få tillträde till och utöva tjänsteverksamhet inom dess territorium...” Enligt min mening så utgör detta en tydlig, ovillkorad rättighet för tjänsteleverantör att tillhandahålla tjänster i en annan medlemsstat än där man är etablerad.

En annan bestämmelse som torde vara direkt tillämplig är artikel 20, vilken avser tjänstemottagares rättigheter. I denna artikel är det föreskrivet att ” 1. Medlemsstaterna skall se till att tjänstemottagarna inte omfattas av diskriminerande krav som grundas på deras nationalitet eller bosättningsort. 2. Medlemsstaterna skall se till att de allmänna villkoren för tillträde till en tjänst som tjänsteleverantören tillhandahåller allmänheten inte innehåller diskriminerande bestämmelser som grundar sig på tjänstemottagarens nationalitet eller bosättningsort, dock utan att utesluta möjligheten att införa skillnader i villkoren när

---

⁶³ Se Steiner, sidan 92 och Craig, sidan 186.

⁶⁴ Se Craig, sidan 186.

⁶⁵ Se Mål 2/74, Jean Reyners mot belgiska staten, Rättsfallssamling 1974 s. 00631, Svensk specialutgåva s. 00309, särskilt punkterna 24–30.

⁶⁶ Se Craig sidan 205.

⁶⁷ Se Craig, sidan 205.

dessa är direkt motiverade av objektiva faktorer...” Min uppfattning är att även denna bestämmelse medför en tydlig, klar rättighet för tjänstemottagare att inte utsättas för diskriminerande behandling grundad på deras nationalitet.

Mot bakgrund av EU-domstolens praxis och generösa tillämpning av kraven för direkt effekt torde villkoren för att åberopa direkt effekt vara uppfyllda såväl avseende artikel 16 som artikel 20. Medlemsstatens skyldigheter enligt artikel 16 och artikel 20 innehåller inget förbehåll om att medlemsstaten kan låta dess uppfyllande vara beroende av en bekräftande nationell rättsakt. Genomförandet av artikel 16 och artikel 20 kräver således inte att medlemsstaterna vidtar några lagstiftningsåtgärder.⁶⁸ I kraft av dess rättsliga karaktär och syfte är därför bestämmelserna i artikel 16 och artikel 20 väl ägnade att ha direkt effekt i de rättsliga förhållandena mellan medlemsstaterna och deras medborgare.

Ett ytterligare argument för att tillerkänna de nämnda bestämmelserna direkt effekt är att EU-domstolen i Van Binsbergen-målet⁶⁹ uttalat att Artikel 56 i EUF-fördraget som avser fri rörlighet för tjänster har, oaktat att bestämmelsen är generellt formulerad, tillerkänts direkt effekt. Det skulle därför framstå som inkonsekvent om bestämmelserna i direktivet som förkroppsligar EUF-fördragets bestämmelser om fri rörlighet skulle sakna direkt effekt. Ett ytterligare argument för att tillerkänna ovannämnda bestämmelser direkt effekt är att detta givetvis skulle stärka EU-rättens genomslagskraft och tjänsteutövarnas och tjänstemottagarnas rättigheter.⁷⁰ Om artikel 16 och artikel 20 skulle sakna direkt effekt skulle den praktiska effekten⁷¹ av direktivet bli kraftigt försvagat. Medlemsstaterna skall inte, genom brister eller försenad implementering kunna undgå sina förpliktelser att lojalt tillämpa EU-rätten och kunna bestrida direktivets bindande effekt då det åberopas gentemot medlemsstaten.⁷²

Det bör jämväl erinras om att ovannämnda bestämmelser med största sannolikhet kan åberopas i en tvist mellan två enskilda rättssubjekt, för att utesluta tillämpning av en nationell bestämmelse som är oförenlig med direktivet, enligt de principer som EU-domstolen fastslagit i Unilever-målet.⁷³ Detta konstaterande är inte endast av teoretiskt intresse emedan det kan uppkomma situationer och tvistefrågor mellan konkurrerande inhemska och utländska tjänsteleverantörer (med hemvist inom EU), där den inhemska tjänsteleverantören gör gällande att den utländska tjänsteleverantören inte uppfyller de inhemska nationella kraven. Under dessa omständigheter torde det vara möjligt för den utländ-

---

⁶⁸ Se Mål 26–62.

⁶⁹ Se Mål C-33/74, se särskilt punkterna 24–26.

⁷⁰ Se Craig, sidan 202.

⁷¹ Se Steiner, sidan 96.

⁷² Se Craig, sidan 204.

⁷³ Se Mål C-443/98 Unilever Italia SpA mot Central Food SpA, Rättsfallssamling 2000 s. I-07535.

ska tjänsteleverantören att åberopa direktivets bestämmelser för att undgå tillämpning av oförmånliga nationella regler.

Det kan ifrågasättas huruvida direktivets övriga bestämmelser kan tillerkännas direkt effekt. Bestämmelserna om nationella kontaktpunkter och samarbete mellan myndigheter ger medlemsstaterna en inte obetydlig befogenhet att bestämma hur dessa bestämmelser skall införlivas. Det är också tveksamt om dessa bestämmelser i strikt mening kan sägas ge uttryck för individuella rättigheter. Dessa frågor kan dock inte besvaras här utan måste utredas mer i detalj.

Frågan om direktivets rättsliga effekt är naturligtvis svårutredd och komplicerad men det ter sig inte osannolikt att de berörda frågeställningarna kan besvaras inom en inte för snar framtid. Skälet till detta är att tjänsteutövare och tjänstemottagare som drabbas av en inkorrekt, försenad eller felaktig implementering av direktivet kan känna sig benägna att väcka talan för att få sin sak prövad. En typisk situation skulle kunna uppstå om en medlemsstats krav på en tjänsteleverantör inte finner stöd i direktivet bland de allmänna undantagsgrunderna. I sådant fall så finns det utrymme för den enskilde att åberopa direktivets bestämmelser direkt inför domstolen för att påfordra sina rättigheter mot medlemsstaten. Besvarandet av frågan huruvida direktivets bestämmelser kan ha direkt effekt kommer dock slutligen avgöras av EU-domstolen.

8. GENOMFÖRANDE AV TJÄNSTEDIREKTIVET I SVERIGE⁷⁴

Enligt artikel 288 i EUF-fördraget är ett direktiv bindande för medlemsstaterna med avseende på resultatet som ska uppnås med direktivet. Hur själva genomförandet av direktivet i en medlemsstat närmare ska gå till överlämnas emellertid till respektive land att avgöra. Den svenska implementeringen av direktivet har skett genom införandet av en ny horisontell lag om tjänster på den inre marknaden samt genom en anpassning av de bestämmelser i svensk rätt som inte överensstämde med innehållet i tjänstedirektivet.⁷⁵ För att säkerställa att de svenska reglerna uppfyller tjänstedirektivets bestämmelser om etableringsfrihet och fri rörlighet för tjänster, har Regeringskansliet och berörda myndigheter gjort en bred regelöversyn inom tjänstesektorn. Den svenska regeringen bedömer att resultaten är goda och att det inte finns särskilt många regler som måste förändras eller tas bort. Ifråga om en gemensam kontaktpunkt har regeringen gjort bedömningen att det bör upprättas en enda svensk gemensam kontaktpunkt.⁷⁶ Kommerskollegium har huvudansvaret för den svenska kontaktpunkt-

---

⁷⁴ Se Departementspromemorian.

⁷⁵ Se prop. 2008/09:187, Genomförande av tjänstedirektivet.

⁷⁶ Se Sieps remissvar, sidan 1.

ten medan Tillväxtverket utvecklar den delen av kontaktpunkten som rör webbfunktionerna.⁷⁷

I Sverige kvarstår det dock olösta frågor som hänför sig till den nuvarande implementeringsnivån med avseende på kommuner och lokala myndigheter, särskilt frågan om stöd till dessa myndigheter från centrala organisationer, dvs. den centrala kontaktpunkten Helpdesk. Frågan huruvida Sverige implementerat direktivet korrekt beror på hur man tolkar begreppet fullgöra förfaranden på ”elektronisk väg” i artikel 8 i direktivet. I denna del råder det viss tveksamhet om den elektroniska förvaltningen hos myndigheterna i Sverige (och i andra medlemsstater) är tillräckligt utvecklad för att klara av kraven i direktivet.⁷⁸ Andra hinder som vid detta stadium kvarstår för implementeringen avser bland annat kraven enligt artikel 39 i tjänstedirektivet avseende ömsesidig utvärdering av implementeringen i andra medlemsstater. Detta är en viktig process och den har mycket stor betydelse för tjänsteleverantörer.

9. FRAMTIDEN

Tjänstedirektivet antogs, som nämnts ovan i december 2006. Senast den 28 december 2009 skulle EU:s medlemsstater och EES-länderna ha genomfört direktivet. Det har dock rått farhågor bland politiker och affärsvärlden om EU:s medlemsstater har lyckats implementera direktivet i tid.⁷⁹ Även om vissa medlemsstater i legalt hänseende klarat av slutdatumet för implementeringen så har det uttalats en oro om att flera medlemsstater inte klarat av att operationellt implementera direktivet, vilket leder till konsekvensen att direktivet, ur ett kommersiellt perspektiv blir ineffektivt.⁸⁰

Att direktivet inte implementeras i tid och på olika sätt i olika medlemsstater riskerar givetvis att snedvrیدا konkurrensen och omintetgöra de målsättningar och syften som tjänstedirektivet skulle förvekliga. Kommissionen bör därför utöva påtryckningar på de medlemsstater som har problem med att uppfylla direktivets krav. Det är också viktigt att de kontaktpunkter för tjänstedirektivet som ska upprättas i varje land (i Sverige under Kommerskollegium) ger samma service och upprättar ett fungerande samarbete. I flera länder kan det konstateras att man ännu inte beslutat hur kontaktpunkten ska organiseras eller vilka

---

⁷⁷ Se <http://www.tillvaxtverket.se/kontaktpunkten>. Webbsidan kontrollerad den 30 december 2009.

⁷⁸ Se <http://www.skl.se/artikel.asp?A=61882&C=6669>. Webbsidan kontrollerad den 13 december 2009.

⁷⁹ Se Eurochambres rapport: 5th Eurochambres survey on the Services Directive, sidorna 2–4, Eurochambres rapport. <http://www.eurochambres.eu/Content/Default.asp?PageID=1&DocID=1917>. Webbsidan kontrollerad den 30 december 2009.

⁸⁰ Se Eurochambres rapport, sidorna 2 och 3.

språk de kommer att erbjuda service på. För svenska företag är givetvis en av de viktigaste frågorna att de ges möjlighet att sälja sina tjänster i alla EU-länder.

Frågan om hur EU:s medlemsstater i tid lyckats implementera direktivet kan dock inte besvaras på detta stadium utan här återstår det att invänta Eurochambres senaste rapport som skall presenteras inom den närmsta framtiden.⁸¹

10. SAMMANFATTNING

Direktivet medför enligt min uppfattning inte några större förändringar i rättslig mening med avseende på tjänsters fria rörlighet utan innebär snarare en kodifiering av den praxis som utbildats av EU-domstolen. Direktivet medför dock en förbättring beträffande tjänsters fria rörlighet genom att möjligheterna för medlemsstaternas att medges undantag för nationella skyddsåtgärder har begränsats. Det har i artikeln också argumenterats för att såväl artikel 16 som artikel 20 i direktivet skall tillerkännas effekt när dessa bestämmelser ger uttryck klara, tydliga och precisa rättigheter för individer. Detta kan förstärka tjänstedirektivets praktiska genomslagskraft i medlemsstaterna och gynna tjänsteutövare och tjänstemottagare

Man kan dock sluta sig till att det fortfarande kvarstår mycket arbete i medlemsstaterna för att genomföra tjänstedirektivet och för att få till stånd en verklig inre marknad för tjänster. Det förhållandet att det inte infördes en ursprungslandsprincip i direktivet påverkar tjänstedirektivets genomslagskraft avsevärt då det bidrar till att minska den fria rörligheten för tjänster och hämmar därmed konkurrensen. Skälet till detta har att göra med att medlemsstaterna inte har förtroende för varandras rättssystem och därför önskar behålla sin suveränitet ifråga om nationell reglering av gränsöverskridande tjänster. Antagandet av tjänstedirektivet är dock ett steg i rätt riktning och om tjänstedirektivets bestämmelser implementeras till fullo och även genomförs operationellt i det praktiska affärlivet så har EU:s medlemsstater kommit en bra bit på vägen.

---

⁸¹ <http://www.svenskhandel.se/Nyheter-och-press/Nyheter/2009/Nytt-tjanstedirektiv-traderi-kraft-/>. Webbsidan kontrollerad den 11 januari 2009.

